

Sidra Wajeetseh:

"Fatsoenlijk samen-leven en goed werkgeverschap"

door: Gershom Awraham

Op welke wijze worden huizenblokken volgens chachamiem, onze geleerden, gebouwd? Zo vraagt de eerste Misjna, rechtsregel, van het eerste kapittel van het ongepunctueerde Traktaat Bawa Batra van de Babylonische Talmoed.

HaSjotefien sjejeesj laheen chatser besjotefoet oebaj sjeneeheen potechien letochoh wekol chatseeroot sjesjonoh chachamiem liefnee habeejtiem heen werow chasjmiesjien bechatseer, legt rabbijn Sjloomo Jitschaki in zijn ongepunctueerde middeleeuws Hebreeuwse commentaar uit: de woningdelers die een huizenblok tot hun beschikking hebben waarvan de toegangdeuren van de woonruimtes uitkomen [op straatniveau]. Zo zijn volgens de geleerden de meeste huizenblokken gebouwd.

Vervolgens wordt de vraag opgeworpen op welke wijze de Joodse bewoners van een huizenblok zich op Sjabbat vrij kunnen bewegen. Immers, op Sjabbat is het verboden om objecten in een tas, zak of zakken in de kleding mee te dragen. Dit draagverbod geldt niet daar waar een binnenpleintje, straat of zelfs stad voorzien is van een omheining. Binnen de omheining zoals de klassieke ommuurde stad: eeroev, mag wel gedragen worden.

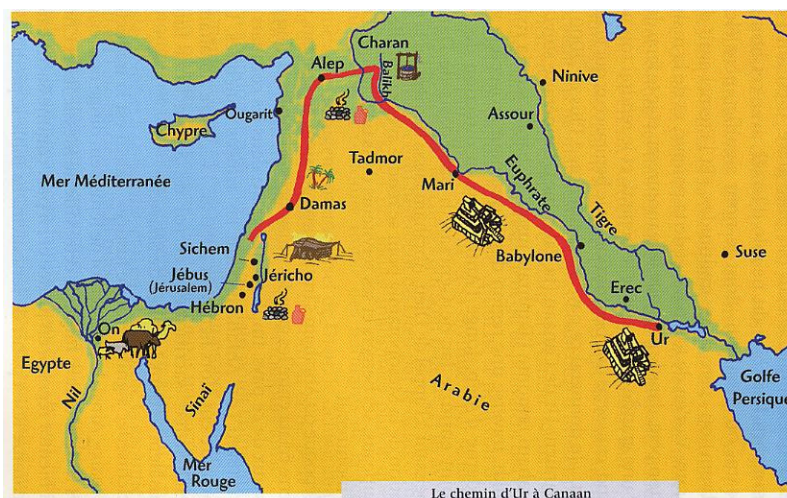
Binnen dezelfde stad horen burgers fatsoenlijk met elkaar om te gaan. In parasha Toledot werden de knullen die Rebecca baarde door hun vader gezegend, ondanks hun totaal verschillende karakters. Een centrale vraag die door de Middeleeuwse Tosafot geleerden wordt gesteld is die welke het levensdoel van de mens tijdens diens aardse leven behoort te zijn [om een vreedzaam samenleven mogelijk te maken].

Het ultieme levensdoel van een Joods individu is volgens hen het verbeteren van alle menselijke eigenschappen en het voortdurend beter willen leren begrijpen van HaKadosj Baroech Sje Moh.

Dit kan alleen worden bereikt door constante Torahstudie. In de westerse context kan dit ideaal uitsluitend worden vertaald met een constant streven naar Bildung in de klassieke zin. Ieder naar diens eigen mogelijkheden. Een mens dat de Torah niet bestudeert, heeft geen werkelijk wezenlijk doel in het leven.

Marbeh Torah, marbeh chajiem: hij die de Torahstudie vermeerdert, verlengt zijn leven, zo legt de Misjna in Spreuken der Vaders uit. In deze Misjna spreken de geleerden van het aardse leven dat verlengd zal worden naar mate men zich meer met de studie van de Heilige Leer bezig houdt. De Torahstudie brengt een gezonde levenshouding en biedt nieuwe levenskracht.

In Miesjlee 3:8 staat letterlijk; de Torahstudie brengt genezing en verkwikking voor het bottengestel. De poëet Goethe zegt met recht: Ein unnütz Leben ist ein früher Tod. De bestudering van de G'ddelijke Leer verheft het menselijk hart, dat het vult met vreugde: G'ds geboden zijn recht, zij verblijden het hart, Tehieliem, Psalmen 19:9.

Wajeleeg Charanah en hij begaf zich naar Charan, zo stelt de eerste zinsnede van deze parasha. Het vertrek van een fatsoenlijk burger uit zijn woonplaats laat sporen na. Zolang een burger in diens stad woont is hij haar tot sierraad,

draagt hij bij aan haar glans. Na vertrek kan die glans enigszins dimmen, tenzij die burger warme banden met die stad

permanent onderhoud.

De Torah promoot nadrukkelijk het onderhouden van goede banden tussen de stad en het land van herkomst en haar diaspora. Iem eesjkach Jeroesjalajiem, tiesjkach jomienie; gedenk constant de heilige stad, Jeroesjalajiem - Jeruzalem.

Oprecht werkgeverschap

Parashat Wejeetseh schetst de odyssee van één van de twee zonen van Jitschak. Eén van de twee jonge mannen vertrekt als gastarbeider naar Charan waar de familie van zijn grootmoeder Rebecca woonde. Daar werd hij tewerk gesteld bij diens oom Lowon aan wie hij moest beloven om zeven jaar kuddes vee te hoeden alvorens een van de dochters van zijn oom te kunnen huwen.

De sidra schetst de slechte arbeidsomstandigheden en beloning die deze werkgever te bieden had. Zeh lie, eesoriem sjanah bebeejtega awadetiega arba eesrien sjanah bisteej benotecha wesjeesj sjaniem betsonega wetachleef et masjkoertie aseret monien, gedurende de twintig jaren die ik in uw huis was heb ik u gediend veertien jaar voor uw beide dochters en zes jaren voor uw kleinvee; maar u heeft tien maal eenzijdig de arbeidsvoorwaarden en de hoogte van mijn salaris veranderd.

Lowon verandert en verslechtert eenzijdig de arbeidsvoorwaarden van zijn neef. Bij herhaling. Ondanks alle vernederingen bouwt de zoon van Jitschak opgewekt aan zijn eigen toekomst.

Na opnieuw zeven jaren voor Lowon gewerkt te hebben huwde de jongen de tweede dochter van Lowon en trekt met twee echtgenotes, kuddes kleinvee en een fors huishouden terug richting Eretz Jisraeel. Dit op het moment dat Lowon niet thuis was, dus zonder afscheid van hem genomen te hebben.

Lowon, angstig voor materieel en immaterieel verlies, reist zijn vertrokken schoonzoon, dochters, kleinkinderen en hun huishouden achterna. Hij haalt hen onderweg in. Hoewel zij het niet eens werden met Lowon, wordt tussen de familieleden een verbond gesloten waarmee de familievrede in de formele zin

hersteld wordt: we ata lega nichartah briet anie we atah, we hajah le eed beenie oebeenega.

En zij richtten samen een monument op om het verbond fysiek te verbeelden. De gedenkplaats werd door Lowon een plaats van getuigenis genoemd; iem ta'aneh et binotaj we iem tiekach nasjien al binotaj eejn iesj iemanoe re'eeh, elohiem eed beejn oeweejnechah: 'als je de moed zou hebben om mijn dochters te kwellen en wanneer je naast hen nog verdere bijvrouwen zou huwen, terwijl er géén mens bij ons is, wees dan zeker dat de Eeuwige als een Waarnemer tussen ons is.'

Wajiezewach .. zewach bahar wejiekra le echaw le echol lechem wejocheloe wejalienoe bahar. De gehele familie slachtte een stuk kleinvee ritueel en riep allen bijeen om op dat monument, op die heuvel samen een maaltijd te gebruiken. Samen eten verbreedert. En zij rustten die nacht op die heuvel, bovenop de gedenkplaats.

De Torah onderwijst in deze parasha het grote belang van een fatsoenlijk, oprecht en rechtvaardig werkgeverschap. Werknemers hoeven zich niet alles te laten welgevalen. De minore hagiografen gaan opvallend genoeg niet in op het subject werkgever-werknemer. Profeten als Hosea en Micah vermijden dit onderwerp volkomen.

H. Polak (1868-1943) kreeg een solide Joodsgodsdienstige opvoeding aan de bekende Talmoed Torahschool, was nimmer anti-religie, maar werd wel één van de grote proponenten, één van de grondleggers van de sociaal-democratie.

De afschaffing van de verworvenheden op het gebied van de arbeidsmarkt die door de generatie van Polak mede in het leven werden geroepen, zoals een goede bescherming van werknemers tegen de willekeur van werkgevers door een goed georganiseerd ontslagrecht of de beperking van pensioen- en uitkeringsrechten passen niet in het erfgoed van Polak en de zijnen.

Hij omschreef solidariteit van Joodse sociaal-democraten als volgt; '... van den armen straatventer tot de rijken patriciër, doch allen één groot gezin, gehecht aan elkander door de sterke banden ..., eenvoudige, goede mensen, vol zachtheid en rachmones – een eenheid zonder weerga, een solidariteit als geen andere.'

In sidra wajeetseh, in de grondtekst van de Torah, vinden we een solide Bijbelse grondslag voor fatsoenlijk overleg tussen sociale partners.

Illustraties:

- *Rembrandt, Laban*
- *Waar ligt Charan?*
- *Henri Polak, geschilderd door Johan van Caspel (1912)*

